

Posudek bakalářské práce Petra Šilhána *Vyprávět život. Etická hodnota procesu vyprávění v kontextu totalitarismu*

Posudek vedoucího, ÚČLK FF UK v Praze, obor Český jazyk a literatura

Petr Šilhán byl při volbě tématu své bakalářské práce veden zájmem o možnosti literárního vyprávění životního příběhu jednotlivce v situaci totalitarismu. V tomto rámci se hodlal zaměřit na Kunderův román *Život je jinde* a na *Dotazník* Jiřího Gruši; k těmto dvěma prózám se později přidružilo *Nanebevstoupení Lojzka Lapáčka* od Oty Filipa. Ve všech třech případech se jedná o komplexní narativy, na nichž Petra Šilhána zajímal především proces „vyprávění sebe sama“ (u Kundery vzhledem k vyprávěcí situaci pochopitelně v poněkud posunutém smyslu) a jeho v širokém významu etická dimenze. Proto se jako vhodná volba teoretického rámce jevila práce Hanny Meretoji *The Ethics of Storytelling: Narrative Hermeneutics, History, and the Possible*. Meretoina synkretická teorie narativní hermeneutiky, předvedená v její publikaci na řadě konkrétních interpretací, nabízí v podobě svých základních pojmů a tezí dostatečně stabilní a současně pružný rámec, v němž mohou být výše zmíněné romány interpretovány. Svůj záměr Petr Šilhán naplnil, narativní hermeneutiku v první části práce představil a ve druhé ji uplatnil na svůj nevelký korpus textů. Bakalářská práce se vyznačuje formulační jistotou a výkladovou přehledností; její největší slabinu však představuje to, že interpretace románů do značné míry zůstávají na makrorovině celkového pohledu na daný narativ skrze optiku narativní hermeneutiky, a nedostávají se příliš k detailní práci s vybranými pasážemi textů. Rovněž srovnání zvolených románů je ve stručném závěru pouze naznačeno, ačkoli bychom čekali hlubší syntetizující pohled.

Text bakalářské práce je vybudován na modelu spojení teoretické a praktické části, v tomto případě představení základní pojmové výbavy narativní hermeneutiky a jejího využití v interpretacích zvolených románů. V práci figuruje i další teoretická literatura, ale výrazně okrajovějším způsobem. Text tak má charakter opatření pojmového instrumentária a jeho následného uplatnění, přičemž explanační potenciál konceptů narativní hermeneutiky, který má být přesvědčivě předveden na konkrétním textovém materiálu, je nezřídka omezen na prokázání toho, že např. protiklad subsumptivní a nesubsumptivní logiky je pro interpretaci daného narativu nosný. Jinými slovy, zjišťujeme, že v literárních textech nacházíme problematiku, kterou tematizuje narativní hermeneutika, ale pojmové nástroje narativní hermeneutiky pak už nejsou podrobněji využity. Práce je napsána kultivovaným, až lakonickým stylem jako co do úspornosti výkladu, tak co do slovního výrazu. To je možné vnímat jako její osobitou kvalitu; plnému docenění tohoto rysu však brání přílišná stručnost, místy až torzovitost argumentační linie naznačená výše. Nápadně se to projevuje např. na začátku kapitoly věnované románu Milana Kundery *Život je jinde* (s. 20–21), kde část 3.1.1., sama jistě ne bez zajímavosti, výkladově příliš nesouvisí s následujícím textem, a část

3.1.2., v níž je souvislost již výraznější, je pojata příliš stručně a spíše ilustrativně. Jinak řečeno, výkladová úspornost měla být kompenzována podrobnějším rozpracováním jednotlivých témat a především bližší pozorností věnovanou interpretovaným románům. Není náhodou, že interpretační část obsahuje jen velmi malé množství citací primárních textů; u interpretačně koncipované bakalářské práce bychom takový způsob výkladu naopak čekali.

Pozitivně lze vnímat to, že i když je každému z románů nakonec věnováno doslova jen pár stránek, snaží se Petr Šilhán pokaždé nastolit určitá zastřešující témata, ať jde o Kunderovu vlastní etiku románu (podanou ale bohužel příliš stručně), anebo o téma historie a fikce či geografického prostoru v případě Filipova románu. Opět můžeme jen litovat, že dané interpretační klíče nejsou v bakalářské práci využity komplexnějším způsobem.

Dvě dílčí poznámky:

1. Petr Šilhán naznačuje, že narativní hermeneutika nás vede mimo úzce chápanou oblast estetické funkce k etice, epistemologii atd. (s. 7); toto tvrzení se částečně shoduje s formulacemi Hanny Meretoji. K tomu je ovšem možné poznamenat, že již v klasické formulaci Jana Mukařovského (např. ve studii *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*) estetická funkce předpokládá všechny funkce ostatní a odkazuje ke zkušenosti čtenáře. Ocitáme se zde blíže narativní hermeneutice, než by se mohlo na první pohled jevit. Zjevné jsou také např. paralely k zaujímání perspektiv čtenářem v recepční estetice Wolfganga Isera.

2. Narativní hermeneutika bezpochyby předpokládá, že mezi aktuálním, historickým světem a světem literárního díla existují mnohé vazby a průsečíky. Přesto však identifikace těchto světů, která vyplývá z některých formulací v bakalářské práci – srov. např. s. 31–32, kapitolu „Na prahu normalizace“ – je přesvědčivě přímočará. Částečně to lze snad přičíst na vrub zvolené rétorice, skrývá se však za tím i hlubší problém teoretický, který bylo vhodné promyslet.

Po stránce akademického psaní se bakalářská práce vyznačuje kultivovaným, vyrovnaným, jasným výkladovým stylem, pro nějž je charakteristická zmiňovaná lakoničnost. Občas se nicméně vyskytnou neobratné formulace či obtížně pochopitelné, nebo přímo defektní věty (např.: „Tak jako byl otec smýkán dějinami, Lojzkem byl nimi ovlivňován skrze něj.“ /s. 30/). Text také obsahuje jisté množství dosti nápadných pravopisných chyb, vyšinutí z vazby apod. („z narativní hermeneutiky vyplívá“, s. 8; „fenomén, jenž nazvala“, s. 14 apod.). Z hlediska zacházení se zdroji bych rád vyzdvihl spolehlivé a pečlivé, jakkoli stručné, podání teorie narativní hermeneutiky Hanny Meretoji; v rámci jednotlivých interpretací Petr Šilhán přihlíží i k vybrané sekundární literatuře k románům, jakkoli by tato selekce mohla být bohatší; naopak – jak jsem již konstatoval – velmi omezená je konkrétní textová práce s interpretovanými romány. Bibliografie je zpracována poměrně pečlivě, i když obsahuje některé nelogičnosti a dílčí nedostatky.

Souhrnně je možné uvést, že bakalářská práce Petra Šilhána je zajímavě pojatým a formulačně kultivovaným pokusem zapojit analytické nástroje narativní hermeneutiky do interpretací tří významných českých románů posledního půlstoletí. Pokusem, který však na druhou stranu trpí přílišnou stručností a torzovitostí, takže se narativněhermeneutický přístup nemůže v práci plně rozvinout. Zde je na místě poznámka ke vzniku textu: jako vedoucí jsem byl postaven nejprve před hotovou teoretickou část (resp. její první verzi, kterou Petr Šilhán následně důkladně přepracoval), poté před hotový text celé práce (a z časových důvodů byly možné spíše dílčí úpravy, na moje komentáře však Petr Šilhán i v napjatém časovém limitu poctivě zareagoval). Kdyby bakalářská práce od počátku svého faktického vznikání (nemyslím teď v rámci zadání práce, které jsme naopak intenzivně diskutovali) procházela výraznější oponenturou, věřím, že uvedené nedostatky mohly být odstraněny, výklad doplněn a rozvinut. Své hodnocení ale zakládám na výsledném textu, nikoli na procesu jeho vzniku.

Bakalářskou práci Petra Šilhána považuji za pozoruhodnou a vzhledem ke všemu výše uvedenému ji **doporučuji k obhajobě** a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze 24. 1. 2024

Mgr. Josef Šebek, Ph.D.